

Tidsskrift-Oversigt.

Dansk Tidsskrift. Decbr. 1901 og Jan. 1902:

N. P. Jensen: Landbruget og Nationalbanken.

E. Meyer: Landbruget og Nationalbanken.

Den førstnævnte Forfatter udvikler, hvorledes de Forholdsregler, der i sin Tid bleve truffet for at skaffe Nationalbanken de nødvendige Midler til at bringe Orden i vort Pengevæsen efter Statsbankerotten i 1813 (Paalæget af Bankhæftelsen med den dertil knyttede Aktieret), i deres Konsekvenser have ført til en Forfordeling af det danske Landbrug. Da Staten overtog de $\frac{5}{6}$ af Bankhæftelsesrenten for Landejendomme og Tiender, fik disse kun Aktieret for den tiloversblivende $\frac{1}{6}$, og da Bankaktierne begyndte at faa Værdi og give Udbytte, bleve de opkøbte af Spekulanter, saa at Landet (d. e. Landbrugerne) »blev næsten kemisk rent for Bankaktier.« Landbrugets Tab ved den hele Bankhæftelsesaffære gør Forfatteren op med Rente og Rentes Rente. Han gør sig sluttelig til Talsmand for, at der, ved Skattereformer eller paa anden Maade, gives Landmændene Kompensation for den Uret, de saaledes have lidt.

Kontorchef Meyer tager i det følgende Hefte til Genmæle herimod. »Man kan, siger Hr. M., ikke tage en Statsforholdsregel fra Fortiden op, fordele Statskassens Udgift dertil paa de forskellige Samfundsklasser og derefter for ramme Alvor give sig til at beregne med Renter og Rentesrenter, hvad Værdi

Udgiften har for hver Klasse i Nutiden.« Da øvrigt Spørgsmaalet om Bankhæftelserne og Aktieretten overfor Nationalbanken foreligger indgaaende belyst i vor Litteratur, finder Hr. M. intet nyt i Cand N. P. Jensens Afhandling og gaar derfor selv kun lidet ind paa Realiteten. Han nedlægger i den økonomisk-statistiske Forsknings Navn en Indsigelse imod den efter hans Mening baade fejlfulde og ensidig agitoriske Fremstilling, Hr. J. har givet af denne Sag.

Axel Holck: Filantropi overfor kvindelig Usædelighed i 19. Aarhundrede.

En stærkt sammentrængt statistisk Oversigt, særdeles nyttig til Orientering i et vigtigt Samfundsspørgsmaal.

Økonomisk Tidsskrift. 1901. Hæft 12:

G. Cassel: Kartell och trustväsendet från socialekonomisk synpunkt,

Med Udgangspunkt i Proudhon's Ord: »Den frie Konkurrence slaar sig selv ihjel« paaviser Forfatteren, at den betydningsfulde Omvæltning, der foregaar gennem de producerende Kræfters Koncentration og Produktionens dermed følgende Monopolisering, ikke er et Resultat af Tilfældigheder, men en ganske nødvendig Følge af Frikonkurrencen. Det er ikke rigtigt, at Produktionsmidlerne afpasse sig efter Vareforbruget; de afpasse sig altid efter Forbrugets Maksimum. Hvad der foregaar, kan lignes ved en Dampmaskine, som man havde indrettet saaledes, at dens Regulator, i Stedet for at regulere Damptilstrømningen, regulerede Tilførselen af Brændsel. Derfor arbejdes der under Frikonkurrencen i stort Omfang uøkonomisk, uden eller med ringe Kapitaludbytte o. s. v. Denne og andre fordærlige Virkninger af den frie Konkurrence maatte føre til, at Producenterne forenede sig, først under løsere Former, men efterhaanden i fastere Organisationer. Forfatteren giver en kort Karakteristik af de forskellige Gennemgangsstadier, der sluttelig føre til den fuldstændige Sammensmæltning af forhen konkurrerende Forretninger. Sammenslutningsbevægelserne have nu altid en monopolistisk Tendens. og Monopolerne i

Forretningsverdenen spille efter Forf.'s Mening en Rolle, hvis Betydning ikke let kan overvurderes. Paa forskellig Maade, ad forskellige Veje, med forskellig Hastighed — men altid som Følge af en indre Nødvendighed — foregaar det økonomiske Samfunds Omdannelse til en Bygning med monopolistisk Struktur; selv om der er enkelte Omraader, som i Længden kunne unddrage sig denne Udvikling (Landbruget), og selv om Monopolet saa at sige aldrig er fuldstændigt, er det dog utvivlsomt, at hvis den frie Konkurrences Tendenser faa Lov at udvikle sig uhindret, vil det være ude med den økonomiske Frihed. Valget staar altsaa ikke mellem Frihed eller Statsindblanding, men mellem et kontrolleret eller et ukontrolleret Organisationernes Tvangsvælde. Forfatteren fordømmer ikke de storindustrielle Sammenslutninger, tværtimod mener han, at Fordelene ved dem ere de overvejende; de skulle derfor kontrolleres, ikke modarbejdes eller slaas ned. Om Staten skal gribe direkte ind, er et Spørgsmaal, som ikke kan besvares i Almindelighed; her maa Opportunitetshensyn være afgørende; det offentlige kan f. Eks. bedre træde i direkte Forhold til Erhvervslivet i en Stat, hvor der findes en hæderlig Embedsstand, end hvor der hersker en Tammany-Moral. Men ogsaa uden direkte Indgriben kan Staten virke kontrollerende overfor Monopoler, f. Eks. gennem Arbejderlovgivningen og ved at fremme og støtte Konsumenternes Organisationer.

M. B. Hamilton: Grunder för en central banks räntepolitik.

Knut Wicksell: Mjölkkor såsom dragare.

David Davidson: Guldproduktionen och varuprisen.

Et Foredrag af W. Hooper, holdt i Royal Statistical Society, om Verdens Guldproduktion siden Midten af det 19de Aarhundrede giver Forfatteren Anledning til delvis at korrigere de her fremdragne Data, og han ledes derefter til en Undersøgelse af Udsigterne for Guldproduktionens Tilvækst i Fremtiden og af det vanskelige Spørgsmaal om Guld-mængdens Indvirkning paa Prisniveauet. Medens Pro-

fessor Davidson vel erkender, at Vareprisernes Stigning i de senere Aar er fremkaldt af andre Aarsager end Guldførøgelsen, hævder han dog, at det ikke er udelukket, at dette sidste Moment har spillet ind med; det er saaledes tænkeligt, at den forøgede Guldproduktion har bidraget til at forlænge Spekulationsperioden, og at Prisstigningen som Følge deraf er naaet højere, end det vilde have været muligt med en mindre Guldproduktion. Paa samme Maade finder Forfatteren det ikke urimeligt at antage, at det Tilbageslag, som nu er indtraadt, netop paa Grund af den forøgede Guldproduktion ikke vil føre til en saa stærk Sænkning af Værdiniveauet, som vilde indtræde, dersom Guldproduktionen havde været mindre.

Statsvetenskaplig Tidskrift. 1901. Nr. 6:

Pontus Fahlbeck: Sammansatta stater och deras utveckling.

Se foranstaaende Artikel af Direktør Marcus Rubin (S. 60).

N. C. Frederiksen: De amerikanske Trusts.

Væsentlig paa Grundlag af Oplysninger, der ere fremkomne gennem den i 1898 efter Kongressens Bestemmelse nedsatte »Industrial Commission« gives her en Række højst interessante Meddelelser om nogle af de mærkeligste amerikanske Forsøg paa Monopolisering (Anthracit-Kul, Standard Oil Co., Slagteanstalterne i Chicago). Forf. dvæler særlig ved den fremtrædende og i mange Tilfælde afgørende Rolle, Transportselskaberne have spillet, bl. a. ved at hjælpe de industrielle Sammenslutninger til at ødelægge uafhængige Producenter.

Ludvig Widell: Några siffror rörande beskattningen i Sverige.

Efter at Forfatteren i en tidligere Artikel i samme Tidsskrift (1901 Nr. 4) har gjort udførligt Rede for de Byrder, det ingenlunde let gennemskuelige svenske Skatteapparat lægger paa Befolkningens Skuldre, undersøger han her bl. a. Skattebyrdens

ulige Fordeling paa de forskellige Egne af Landet, og gaar derefter over til en Række internationale Sammenstillinger, hvoraf det bl. a. fremgaar, at det svenske Folk ingenlunde er saa lavt beskattet i Forhold til de øvrige europæiske Folk, som almindelig antaget (jfr. f. Eks. Falbe Hansens Finansvidenskab I S. 152).

Social Tidsskrift. 1901. 8. hæftet:

Gustav Sundbärg: Ett rum och kök.

»Social Tidsskrift«, der begyndte at udkomme Januar 1901, udgives af Foreningen »Studenter och arbetare«; det er tillige Organ for »Föreningen för folkbibliotek och läsestugor« og for »Kooperativa förbundet i Sverige«. Hermed er formentlig Tidsskriftets Karakter tilstrækkelig betegnet. Det indeholder korte, orienterende, ofte særdeles instruktive Artikler om de forskelligste sociale Forhold og Begivenheder, men især om Folkeoplysningsarbejdet i forskellige Lande, om den kooperative Bevægelse og om Arbejderboligspørgsmaalet. Et af de vægtigste Bidrag under den sidstnævnte Rubrik er Gustav Sundbärgs lille Afhandling »Ett rum och kök«, hvor Forfatteren meddeler en Række særdeles interessante Enkeltheder fra den i Forbindelse med Folketællingen den 31. Decbr. 1900 optagne Boligstatistik for Sveriges Hovedstad. Der fandtes 72,000 Lejligheder af alle Arter, men kun 59,000 af disse vare rene Beboelseslejligheder. Af disse 59,000 hørte ikke mindre end 17,000 til Kategorien »Etværelseslejligheder med Køkken«; ingen anden Gruppe var saa talrig som denne. Over 73,000 Mennesker eller hen imod en Fjerdedel af hele Stockholms Folkemængde boede i Etværelseslejligheder. Det gennemsnitlige Antal Beboere pr. udlejet Lejlighed af denne Art var 4,35, men over 30,000 Mennesker boede i Etværelseslejligheder med over 6 Personer i hver, ja 97 af disse Lejligheder husede endog over 10 Personer hver; det højeste Antal Beboere i en Etværelseslejlighed var 16. Den gennemsnitlige aarlige Leje, der betales for saadanne Boliger, udgjorde 236 Kr. (Ifølge den af Københavns Kommunalbestyrelse sidst udgivne Huslejestatistik for Aar 1900 var Gennemsnitslejen

for tilsvarende Lejligheder i vor Hovedstad 120 Kr. aarlig, altsaa kun Halvdelen af det for Stockholm konstaterede Beløb). Af de 17.000 stockholmske Etværelseslejligheder vare kun 45 ledige!

Försäkringsföreningens Tidskrift. 1901. Femte häftet:

Indeholder bl. a. en Gengivelse (paa Svensk) in extenso af den nye tyske Rigslov om private Forsikringsforetagender. Lovteksten ledsages af kortfattede orienterende Oversigter over Indholdet af hvert af Lovens Afsnit. Under Forberedelsen af en skandinavisk Lovgivning paa dette Omraade kan det maaske være nyttigt at have den tyske Lov, der anses for at være et grundigt og vel gennemtænkt Arbejde, ved Haanden.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Decbr. 1901:

Handelspolitische Aufgabe und Verwertbarkeit des deutschen Zolltarifentwurfs.

Afhandlingen er anonym og har givet Anledning til, at Decbr.-Heftets Udgivelse fremskyndedes. Det er med andre Ord en officiøs Fremstilling af den nye Toldtarifs Motiver for at vinde den lærde Republik og anwise de tvivlende Argumenterne til at følge Regeringen. Naar man har dette in mente under Læsningen af Afhandlingens undskyldende og forklarende Fremstilling af det tyske Toldiovforslag, vil man iøvrigt kunne have megen Nytte af den særdeles sagkyndige og paa én Gang sammentrængte og udmærket overskuelige Behandling af Emnet.

Georg Wermert: Ueber die Wirkungen des Börsengesetzes und die Notwendigkeit seiner Veränderung.

Artiklen er et energisk Angreb paa Loven, som, paa Grund af Rigsrettens Fortolkninger af den, har haft endnu alvorligere Følger end nødvendigt. Forf. mener, at Loven baade økonomisk og moralsk har virket lige modsat af sit Formaal, hvorfor ogsaa nu saavel Opinionen som Lovgivningsmyndighederne ønsker den ændret.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft. 1901. Heft 3:

Dr. Hermann Losch: Zur württembergische Eisenbahn- und Steuerpolitik.

E. A. Fuhr: Neue Beiträge zur Gewinnbeteiligung.

Forfatteren, der hører til de Nationaløkonomer, som endnu ikke have opgivet Haabet om at se Arbejderspørgsmaalet løst ved Hjælp af et Lønnings-system, der giver Arbejderne Andel i Rengevinsten (Tantieme o. l.), beskriver en Række nyere Forsøg med saadanne Systemer. De beskrevne Forsøg, der knytte sig til storindustrielle Virksomheder paa tysk Grund, have alle hidtil givet tilfredsstillende Resultater.

Gustav Bayer: Zwei Versuche zur Hebung der Wohnungsnot in einer Universitätsstadt.

Dr. Seidel: Gewerbeaufsicht und Gewerbebeförderung in übersichtlicher Darstellung.

Dr. Julius Bunzel: Zur neueren Armen- und Heimatgesetzgebung in Oesterreich.

Dr. Otto Heyn: Die Wertschätzung bei der Preisbildung.

Heft 4:

Dr. Otto v. Zwiedineck-Südenhorst: Die soziale Versicherung der Verlagsarbeiter.

Al Arbejderlovgivning, hvad enten gaar ud paa at beskytte eller forsikre, har den fælles Vanskelighed at kæmpe med, at en Del Arbejdere — og ofte de, der allermest trænge til de Goder, Loven byder paa — leve og virke under saadanne Forhold, at Loven ikke kan naa dem. Dette gælder i vid Udstrækning Husindustriens Arbejdere af lavere og højere Orden (egentlige Arbejdere, medarbejdende Familjemedlemmer, Mellemmestere o. s. v.). I ovennævnte Afhandling undersøges Mulighederne for at overvinde de tekniske Vanskeligheder ved en social Forsikringslovgivning, der ogsaa omfatter denne Del af Arbejderbefolkningen.

Dr. H. Fechner: Die Fabrikengründungen in Schlesien nach dem siebenjährigen Kriege unter Friedrich dem Grossen.

Dr. Clemens Heiss: Ein neuliberaler deutscher Oekonomist.

Her sigtes til den forhenværende Berliner-Læge, Dr. med. Franz Oppenheimer, som ganske har helliget sig nationaløkonomiske og sociologiske Studier, og i Løbet af et halvt Decennium offentliggjort en overvældende Mængde lærde Undersøgelser. Hans sidst udgivne Værk »Das Bevölkerungsgesetz des T. R. Malthus und der neueren Nationalökonomie«, som findes omtalt i nærværende Tidsskrift 1901 Side 66 ff., angiver Udgangspunktet for hans helt originale økonomiske Teori, der — ignorerende de sidste hundrede Aars videnskabelige Udvikling — bygges op i direkte Tilknytning til Adam Smith. Ganske i samme Forstand som denne er Forfatteren »Harmonist«; han er af den Anskuelse, at den fuldstændige Frigørelse af de økonomiske Kræfter vilde have Enkeltinteressernes Harmoni i Følge. Men medens Adam Smith troede, at en Smule politisk Fremskridt vilde være nok til at virkeliggøre denne lykkelige Tilstand, og medens Bastiat antog, at Samfundet allerede var i fuld Udvikling hen imod det harmoniske Ideal, ser Oppenheimer, at Virkeligheden staar i den mest skrigende Modsætning dertil. — Dr. Oppenheimer er, saa vidt det kan skønnes, hidtil bleven behandlet du haut en bas af de tyske Nationaløkonomer; han repræsenterer jo en Reaktion i Synsmaade, der med Hensyn til Voldsomhed vel kun har faa Sidestykker — og er derhos (som Læge) ikke Mand af Faget. Man har derfor ikke hidtil gjort ham den Ære at gendrive ham, men kun at angribe hans Metode. Imod denne Fremfærd protesterer Forfatteren af ovennævnte Artikel; idet han indgaaende gør Rede for Dr. Oppenheimers originale Tankebygning, kalder han til Vaaben imod den nye »immerhin imponerende Gesamtheorie«. Forfatteren tilstaar iøvrigt uden Blusel, at han selv, trods al Mistro, ikke har været i Stand til at opdage en eneste Fejl i Dr. Oppenheimers Deduktioner. Dette er noget af en Oprejsning. Det klinger ogsaa som en Art Afbigt, at det ansete Tubinger-Tidsskrift i en Note erklærer, at det ved Optagelsen af Dr. Heiss's Afhandling indfrier sin hidtil forsømte Anmeldelses-Pligt overfor de Oppenheimer'ske Skrifter.